

Лісютченко М. К.,
Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

АРГУМЕНТАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУБ'ЄКТИВНОЇ МОДАЛЬНОСТІ У ПУБЛІЦИСТИЧНИХ СТАТТЯХ ПОЛІТИЧНОЇ ТЕМАТИКИ

Статтю присвячено дослідженню функціонування елементів, які є виразниками категорії модальності у публіцистичних текстах на політичну тематику. Виявлено, що такі елементи існують на всіх мовних рівнях та імпліцитно виражають ставлення автора до описуваних ним подій.

Ключові слова: суб'єктивна модальність, публіцистичний текст, прагматичний аспект

Статья посвящена исследованию функционирования элементов, которые являются показателями категории модальности в публицистических текстах политической тематики. Установлено, что такие элементы существуют на всех языковых уровнях и имплицитно выражают отношение автора к описываемым им событиям.

Ключевые слова: субъективная модальность, публицистический текст, прагматический аспект

The article is devoted to the study of the functioning of the components, which demonstrate the category of modality in publicistic texts, which have the politics as the subject. It is specified that such components exist at all language levels and implicitly express the author's attitude to what he describes.

Key words: subjective modality, publicistic text, pragmatic aspect

Мета. Враховуючи актуальні дослідження проблеми модальності у руслі логіки, які потім продовжують аналізуватися у лінгвістиці, метою даної статті є спроба проаналізувати сучасний стан досліджень суб'єктивної модальності на текстах політичної тематики.

Актуальність. Наразі питання суб'єктивної модальності розглядається у лінгвістиці на всіх мовних рівнях. Дослідити дане питання на прикладі текстів політичного спрямування є особливо актуальним, оскільки політичний дискурс швидко перебирає та прилаштовує до своїх потреб найновіші досягнення у руслі всіх філологічних наук, лінгвістики зокрема.

Предметом даної статті є публіцистичні тексти на політичну тематику у французьких періодичних виданнях, а **об'єктом** виступають всі елементи речення, які можуть оприявнювати категорію модальності.

Матеріалом для даного дослідження є статті на політичну тематику французьких періодичних видань останніх двох років (Le Monde, Le Figaro).

Наукова новизна даної роботи полягає у дослідженні елементів, які виражають модальність на прикладі публіцистичних текстів саме французьких періодичних видань.

Аргументативний модуль є одним із модулів прагматичного параметру політичного дискурсу. У визначенні поняття суб'єктивної модальності прийнято виділяти два підходи: перший підхід постулює суб'єктивну модальність як оцінку ступеня достовірностіповідомлення, реальності або нереальності того, про що йде мова [3, с. 76], другий підхід характеризує суб'єктивну модальність як авторське відношення до змісту висловлювання, яке формує думку читача про прочитане [там само].

Загальновідомо, що інформативні тексти у публіцистичних виданнях мають на меті об'єктивне висвітлення фактів, тобто не мають містити суб'єктивної думки автора (або авторів). Проте публіцистичні видання, навіть якщо не виражають явно свої політичні уподобання, проте завжди так чи інакше є політично заангажованими. Іншою з причин присутності суб'єктивного елемента у текстах політичного спрямування є все більш зростаюча роль політики у повсякденному житті сучасної людини та наше сприймання явищ оточуючого світу з огляду на політичну ситуацію у країні та розподіл політичних сил.

Виділяють такі елементи модальності висловлення як безпосередня оцінка, емоційна ознака (приємно/нейтрально/неприємно), емотивно-експресивна оцінка (схвалення/байдужість/несхвалення) та маркер психічного стану мовця [1, с. 15]. Таким чином, можна вважати, що модалізація складається з нашарування на вербальну інформацію додаткових суб'єктивних смислів, зумовлених психічним станом мовця та його суб'єктивним ставленням до ситуації.

Позитивна оцінка може бути оформлена засобами вираження суб'єктивної модальності із значенням *добре (добрий)*, негативна оцінка може бути виражена лексичними засобами із значенням *поганий*, а нейтральна характеризується відсутністю будь-яких лексем з оціннісним компонентом.

Розглядаючи явище модальності, Л.С. Єрмолаєва виділяє два основних типи модальностей: до модальності першого типу дослідниця відносить модальність, яка виражається граматичною категорією способу, інтонацією, порядком слів, модальними частками, а також формами дієслів [3, с. 79]. Така модальність пов'язана з предикативністю. До модальності другого типу дослідниця відносить модальність, яка виражається потенціальними модальними словами. Модальними словами ми вважаємо такі члени речення, які у найбільшій мірі залежать від присудка та своїм значенням впливають на весь зміст речення.

Публіцистичні статті політичної тематики можуть бути досліджені у категорії модальності з двох причин: дані статті мають автора, а, отже, оцінні елементи експліцитно чи імпліцитно присутні; будь-який текст політичної тематики може бути проаналізованим у термінах суб'єктивної модальності.

Один із дослідників суб'єктивної модальності Г. Я. Солганик вважає, що саме речення (висловлювання) є найяскравішим показником оцінної модальності, оскільки в цьому випадку модальність прослідковується не в якомусь окрему слові, а на рівні всього речення [4]. Вважається, що найбільш сильним модусом суб'єктивної модальності володіють так звані *Я-речення*, оскільки *Я* пов'язане з участю того, хто говорить. Речення, що

розповідається не від першої особи однини, називають *Він-речення*. Такі речення володіють набагато меншим модальним статусом. В публіцистичних текстах на політичну тематику особа, від імені якої ведеться розповідь, як правило, відсутня (якщо це не спеціальна авторська колонка). В такому випадку носіями суб'єктивної модальності стають предикати, які описують розумову та емоційну сфери людини:

^{3/4} *Sur la Syrie, la président du FN réaffirme sa position contre l'ingérence étrangère ...* [Le Monde 04/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>];

^{3/4} *"Nous nous battons en France pour la souveraineté du peuple français ...", fait-elle valoir en dénonçant le rôle des puissances occidentales dans le conflit syrien comme dans le conflit libyen ...* [Le Monde 12/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

О. М. Вольф вважає, що оцінку можна розглядати як один із видів модальності, яка накладається на дескриптивний зміст мовного вираження [1, с. 20]. Таким чином, висловлювання, які включають оцінку або інші модальності, мають в своєму змісті дескриптивну та недескриптивну компоненту. Оціннісні відносини суб'єктивної модальності виражають категорії істинність/неістинність, важливість/неважливість, добре/погано. Говорячи про оцінний компонент будь-якого речення, особливо речень в публіцистичних текстах політичного спрямування, важливо пам'ятати, що характерною особливістю оцінки є її суб'єктивний елемент, який завжди знаходиться поруч із об'єктивним. Оцінне висловлення завжди припускає ціннісне відношення між автором висловлення та тим, про кого йдеться.

Для формування та проявлення модальності у реченнях важливу роль грають предикати та способи їх вираження. Завдяки розгалуженій системі граматичної категорії часу у французькій мові час та стан дієслова є у високому ступені модальним та може виражати оцінку автора тексту навіть у більшій мірі, ніж номінатив (у ролі підмета). Проте варто зазначити, що, незважаючи на розширені можливості у наданні висловлюванням більшої суб'єктивності завдяки категорії часу, у публіцистичних текстах політичного спрямування найчастіше використовується *mode indicatif*, що пов'язане із особливостями світогляду європейської людини, яка мислить практично, послуговуючись категоріями "тут" і "зараз":

^{3/4} *Marine le Pen soutient la manifestation contre le mariage pour tous, mais n'ira pas à la manifestation* [Le Monde 10/11/2012, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

^{3/4} *La présidente du FN rappelle qu'elle a toujours réclamé que les Français soient consultés par référendum sur la question du mariage et de l'adoption pour les couples homosexuels* [Le Monde 11/02/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

Особливої модальності набувають вирази типу "et quelq'un... de faire quelque chose". В нижченаведеному прикладі цю фразу можна перекласти як "І почала мадам де Пен вихвалити 20-процентне пониження внутрішнього податку..."

^{3/4} *Et Mme Le Pen de prôner la baisse de 20 % de la taxe intérieure de consommation sur les produits énergétiques (TICPE), où l'encadrement des frais bancaires et des taux des crédits à la consommation et immobiliers pour les particuliers ...* [Le Monde 10/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

У публіцистичних текстах політичного спрямування використовуються також модальні слова заперечення та припущення:

^{3/4} *Dans aucun cas, cela n'a conduit à l'annulation de l'élection, y compris pour la 7 circonscription de Seine-et-Marne où l'écart est, après déduction, le plus faible* [Le Monde 12/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

^{3/4} *Pourtant, aux élections locales, le FN fait de très bons scores dans la région* [Le Monde 05/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>]

В нижченаведеному прикладі модальність авторського відношення до факту, про який він говорить, спостерігаємо завдяки цілому окремому реченню, яке, до того ж, має інтертекстуальні ознаки (компонент "вічне повторювання" як елемент організації тексту зустрічається ще в стародавніх міфах). Цим реченням автор задалегідь формує негативне емоційне сприйняття читачем інформації, яку він прочитає у наступному реченні:

^{3/4} *C'est l'histoire d'un éternel retour. Celui de Ségolène Royal qui, depuis sa défaite à l'élection présidentielle de 2007, n'en finit pas de chercher sa place dans sa famille politique* [Le Monde 04/01/2013, <http://www.lemonde.fr/politique/>].

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що, незважаючи на об'єктивний характер інформативного тексту на політичну тематику, у ньому завжди можна віднайти елементи суб'єктивної модальності як на лексичному, так і на синтаксичному рівнях. Французькі публіцистичні тексти на політичну тематику найчастіше виражаються за допомогою граматичної категорії теперішнього часу дійсного способу *Mode Indicatif*. На рівні організації речення використовуються модальні слова, на синтаксичному рівні ^{3/4} окремі речення, які найчастіше виявляються фразеологічними зворотами або інтертекстуальними фразами.

Література:

1. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. – М., 1985. – С. 10-28.
2. Козловський В. В. До питання дефініції мовної модальності (на матеріалі сучасної німецької мови) / В. В. Козловський. – Мовознавство. – 1990. – № 3. – С. 48-53.
3. Сафонова Н. М. Еволюція поглядів на суб'єктивну модальність / Н. М. Сафонова // Серія філолог. науки. – Львів: ЛНУ, 2004. – Вип. 34, Ч. 1. ^{3/4} – С. 74-80.
4. Солганик Г. Я. Очерки модального синтаксиса // Григорий Яковлевич Солганик // Режим доступу : <http://www.litres.ru/grigoriy-solganik/ocherki-modalnogo-sintaksisa/>

Джерела ілюстративного матеріалу:

5. Le Monde від 10.11.2012, 04.01.2013, 12.01.2013, 10.11.2013, 11.02.2013, 10.01.2013, 05.01.2013, Режим доступу : <http://www.lemonde.fr/politique/>